

У ФОКУСІ – КРИМ

СУДИЛИЩА НАД ПРАВДОЮ В КРИМУ

ІСТОРІЇ 20 УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ,
ЯКІ ЗАЗНАЛИ РОСІЙСЬКИХ РЕПРЕСІЙ

НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА ЖУРНАЛІСТІВ УКРАЇНИ

Вони ризикнули власною свободою заради утвердження свободи слова...

Перед вами, читачу, підсумки багатомісячної роботи українських журналістів, членів НСЖУ, кореспондентів багатьох видань, експертів з багатьох галузей знань. Національна спілка журналістів України реалізувала проект, метою якого було методами розслідування провести конкретний правозахисний аналіз сфальсифікованих кримінальних справ і професійних, і громадянських журналістів, засуджених в Криму, власне, лише за служіння ідеї утвердження свободи слова, за надання в своїх матеріалах гласності тим фактам і діям, які є російськими злочинами проти цих людей.

Російська окупаційна влада ще й сьогодні, після майже десяти років репресій і порушення Статуту ООН і міжнародного права, стверджує, що близько двох десятків наших колег-журналістів і громадянських журналістів засуджені справедливо і відповідно до закону. Правозахисники багато разів спростовували це твердження. Однак ми вважаємо: щоб остаточно поставити крапку і встановити незаконність справ, за якими засуджено наших колег, слід порівняти докази і висновки, викрити ті методи, якими російські спецслужби фальсифікували ці справи, вказати на всі факти підкидань речових доказів, механізми фальсифікацій.

Матеріали цієї збірки вказують на те, що російська держава нині виступає як офіційний провідник несправедливості, брехні, обману, інформаційного зла: варто комусь сказати

правду про війну, про злочини її армії, як росія на основі прийнятих її Держдумою законів обвинувачує такого речника в «поширенні фейків про російські збройні сили», хоч насправді сказане є правдою, а обвинувачення є фейком. Все навпаки, як у Орвелла, – війна це мир, а державний фейк є правда. російська держава, крім іншого, в своїх законах затвердила норми інформаційного тероризму, вона таким чином зробила брехню і зло законами свого функціонування.

Ми виходимо з пріоритету свободи і прав людини загалом, з міжнародного права і самоцінності свободи слова та свободи думки в житті суспільства (які, до речі, є записаним конституційним правом і в російській федерації, а отже, порушення їх є злочином і проти конкретних законів, і проти конституції самої росії), без яких суспільство не може успішно жити і розвиватися. Академік Андрій Сахаров в есеї «Роздуми про прогрес, мирне співіснування та інтелектуальну свободу» писав, що «Людському суспільству необхідна інтелектуальна свобода. Свобода отримання і поширення інформації, свобода неупередженого і безстрашного обговорення, свобода від тиску авторитету і забобонів. Така потрібна свобода думки – єдина гарантія від зараження масовими міфами, які в руках лицемірів-демагогів перетворюються на диктатуру...»

Якби, припустимо, росія в 2014 році окупувала та приєднала Крим законно (а теоретично міжнародне право передбачає і такий розвиток

подій), то їй не треба було б витискати з Криму незалежні ЗМІ, не потрібно було б запроваджувати цензуру, утискати свободу слова і свободу думок, переслідувати і репресувати, аж до засудження на великі строки, журналістів. Право було б на її боці. І журналісти це б підтвердили. В процесі вільного обговорення зробленого росією вільний світ прийшов би до висновку, що росія вчинила законно. Але росія – це та держава, в якій право людини і правда не визнаються цінністю ні для громадянина, ні для суспільства в цілому.

Отже нині реальна присутність цензури (за умови заборони її в конституції росії), закриття й витискання незалежних ЗМІ, перешкоди для свободи слова – це і є найперші і найголовніші свідчення того, що російські чиновники самі усвідомлюють, що приєднали Крим незаконно, а отже, і тимчасово. росія тепер опустилася до того, що засуджує жителів Криму навіть за лайк в інтернеті, навіть за плакат «Я – за мир!», навіть за жовто-блакитний манікюр, навіть за українську пісню. Але Москва і її маріонетки в Криму не врахували, що ніде ще в світі методами цензури, репресіями проти журналістів незаконні акти не перетворилися на законні й не здобували визнання і підтримку суспільства. Навпаки, все незаконне, всі злочини рано чи пізно стають відомими, і за них настає відповідальність. Немає сумніву, що незабаром це станеться і в Криму.

Журналістика – не злочин! Це істина, і російська окупаційна влада не могла засудити наших колег журналістів безпосередньо за журналістику. Влада мусила викручуватися і фальсифікувати справи, підшуковуючи інші статті і, вигадуючи «факти», підкидати вибухівку і речові «докази», тортурами домагались визнавати очевидну брехню, користуватися послугами підставних таємних свідків та сфальсифікованими експертизами. Саме це і було предметом нашого розгляду. Наша мета подивитися в кожному конкретному випадку, як намагання засудити чесну людину стає злочином влади, який ніколи не вдасться виправдати і який буде назавжди чорною плямою на одязі окупантів, хоч би в які білі тоги вони убиралися.

Ці журналісти є прикладом сміливих та незламних людей...

Що таке життя в окупації важко зрозуміти, якщо ні ти сам, ні хтось з близьких, не мали цього досвіду. Це вимушене мовчання, адже кожен громадянин, який наважується на негативне висловлювання в бік окупантів, наражає себе на небезпеку. І це стосується навіть “розмов на кухні” з сусідом. Ти ніколи не почувашся в безпеці, ніколи не почувашся достатньо впевнено, щоб сказати те, про що справді думаєш.

Я завжди захоплювалась людьми, які попри небезпеку, не просто говорили правду вголос, вони її викрикували окупантам в обличчя, виливали цю правду на них, як Богдан Зіза вилив жовто-блакитну фарбу на окупаційну адміністрацію. Сміливо, впевнено.

Завдяки журналістам, які не припиняли працювати в умовах окупації, наші громадяни мали доступ до правдивої інформації, а не лише до пропаганди, а ми зі свого боку розуміли, що насправді відбувається на території тимчасово окупованого Криму... Для мене ці журналісти – приклад сміливості та незламності людей. Вони й далі ведуть боротьбу за справедливість навіть в умовах, коли окупанти нищать свободу слова.

Журналісти, які були незаконно ув'язнені в окупованому Криму, постраждали лише через те, що мали відвагу чинити спротив та казати правду, називати речі своїми іменами. Вони робили це, ризикуючи усім, розуміючи можливі наслідки. І саме тому у нас немає права мовчати. Та найменше, що ми можемо для них зробити, це розповісти правду усьому світу, як вони розповідали правду про окупацію Криму та злочини росіян проти українського та кримськотатарського народів.

Я дякую кожному та кожній, хто долучився до цього важливого проекту. Нині ми – голоси тих, у кого немає можливості говорити за себе. Ця робота є важливим кроком до відновлення справедливості, адже ми всі розуміємо, що наші люди знову будуть у безпеці лише після визволення всіх окупованих територій, включно з Кримом, що наші люди будуть звільнені та повернуться додому, лише якщо Україна переможе та відновить контроль над півостровом. І тепер уся наша країна бореться заради цього. Розслідування, розкриття усіх зло-

чинів, які окупанти вчиняють щодо українських громадян на тимчасово окупованих територіях, пояснення для міжнародної спільноти, як ми можемо цьому протидіяти, як притягнути до відповідальності тих, хто систематично порушує права людини та загрожує усьому демократичному світу — це те, що ми можемо зробити для незаконно ув'язнених журналістів.

І це те, що ми робимо зараз. І далі робитимемо.

Поки не повернемо всіх. Поки не звільнимо кожного та кожна.

Поки злочинців не покарають.

Тож хай цей збірник слугуватиме джерелом натхнення та рушійною силою для всіх тих, хто прагне правди та свободи.

Покарання суддів-злочинців невідворотне

звинувачення. Аметов заперечував свою належність до викладених в обвинуваченні злочинів ще на попередньому розгляді. Попри звинувачення в тероризмі, у матеріалах справи немає згадки про зберігання зброї, вибухівки та реальних планів обвинувачених у вчиненні терактів. У обвинувальному акті вказані аудіозаписи прослуховування, на яких учасники справи обговорюють побутові, політичні та релігійні теми. Обвинувальні свідчення про політв'язня дали тільки приховані свідки, слова яких неможливо перевірити, співробітники спецслужб та поняті.

В останньому слові на суді Ернес Аметов не визнав це дійство судом і наголосив, що буде інший суд: «Я віруюча людина і приймаю свою долю... Я підкоряюся, будь-який Твій вирок буде справедливим. Але я відкидаю ті помилкові звинувачення, які пролилися на мене, і хочу сказати: сьогодні ви чините свій суд, а Господь нехай вершить свій. Дякую», – заявив ув'язнений в останньому слові.

Так, прийде час і буде інший суд. Як свідчить історія, у нацистській гітлерівській Німеччині в 1930-х роках теж були суди, які кидали за ґрати антифашистів, однак прийшов час і відбувся Нюрнберзький та ряд інших судів, вже над самими фашистськими злочинцями. На жаль, на лаву підсудних того разу не потрапив злочинний сталінський режим, який творив беззаконня в період повальних репресій. Тому зло, що залишилось непокараним, відродилося в путінській Росії у вигляді потворного рашизму та знову чинить злодіяння на українській землі. Як говорять міжнародні правники *impunitas semper ad deteriora invitat* – безкарність завжди призводить до вчинення ще більш тяжких злочинів.

Але і це зло не вічне. Вже діє Міжнародний кримінальний суд, ряд справ розглядаються в Європейському суді з прав людини та Міжнародному суді ООН, міжнародне співтовариство працює над створенням трибуналу щодо злочину агресії Росії проти України. Вже є резолюції і заклики Європарламенту, Ради Європи, Організації Об'єднаних Націй щодо невідворотності покарання російських чиновників та політиків за вчинені в Україні злочини.

Практично у всіх правових системах є принцип невідворотності покарання за вчинені злочини. Президент

України Володимир Зеленський не так давно наголосив: «Ми маємо знайти відповідь і на цей виклик. А також забезпечити, щоб усі, хто вбивав, катував чи депортував українців, відповів за свої дії. Невідворотність покарання – це той принцип, якого Україна точно навчить її на полі бою тому, що Україну не підкорити, що наші люди не здадуться, а наші діти не стануть власністю окупантів». Європейський Союз, США і Велика Британія вже створили Консультативну групу щодо злочинів, пов'язаних зі злочинами РФ в Україні, для координації зусиль із притягнення до відповідальності винних у воєнних злочинах під час масштабної війни Росії проти України.

Російські злочинці мають бути певні, що всі їхні дії ретельно документуються. Що стосується справ кримських громадянських журналістів, про які тут мова, то у правозахисних організаціях є достатні докази, щоб звинуватити верховодів цих судилищ в порушенні принципів справедливо-го суду. Висунуті ними «докази» були фальсифікованими, «експерти» не були незалежними та діяли на користь «обвинувачення», «свідки» були змушені давати неправдиві покази через шантаж та переслідування, свідки захисту обмежувались у їх свідченнях, дії адвокатів незаконно обмежувались, речові докази не досліджувались, їх клопотання не задовольнялись, за однакових умов суд виявляв різне ставлення до сторони захисту і сторони обвинувачення, при якому про змагальність судового процесу не може бути й мови, та інші. Серед злочинців-прокурорів Криму гуляло навіть таке «звинувачення» адвокатів, як «зловживання правом», тобто вони твердили, що адвокати та підсудні не користувалися законним правом на захист, а «зловживали цим правом». Що це, якщо не цинізм окупаційного кривосуддя?!

Збірник, який ви тримаєте в руках, містить розповіді про майже 20 сфальсифікованих судових справ, матеріали яких свідчать, що насправді ті «терористи», які нібито планували «повалити владу в Росії», засуджені за відстоювання свободи слова, за журналістську діяльність. Але журналістика – не злочин. Хай запам'ятають це ті, хто фальсифікував ці справи, і хай бояться – прийде справжній суд.

Приклад кримських судилищ над громадянськими журналістами в окупованому Криму – це практика оберненого правосуддя, коли на лаві підсудних опиняються безневинні люди, а їхніми катами стають судді, прокурори, експерти, а часто і підкуплені свідки, які насправді є злочинцями.

Від самого початку все це кримське дійство і за міжнародним правом, і навіть за російським законодавством – незаконне. Незаконними є окупація Криму, перенесення на півострів російського законодавства, утворення органів влади, незаконної прокуратури, судів. Відповідно всі ці «дійові особи», як маріонетки, відправляють свої незаконні ролі, а їхні «рішення» й так звані «вироки» – не мають нічого спільного із правосуддям.

Прикладом такого свавільного кривосуддя є справа громадянського журналіста Ернеса Аметова, якого звинуватили в тероризмі та спробі повалення влади в Росії. Під час першого розгляду справи ростовський суд скасував усі звинувачення й ухвалив йому виправдальний вирок. Однак через деякий час його заарештували знову, і суддя того ж суду Олексій Магомадов виніс обвинувальне рішення, засудивши його до 11 років колонії суворого режиму та 1 року обмежень, які не кращі за тримання під вартою: навіть після звільнення Аметову хочуть заборонити залишати територію Криму, організувати публічні заходи та брати участь у них, змінювати місце проживання без згоди російської служби виконання покарань, виходити з дому з 22 до 6 години. І це людині, якій суд раніше уже виніс виправдальний вирок і в справі якої до другого суду не з'явилося жодного нового

«Те, що ви робите, – надважливо!» – Наріман Джелял у Національній спілці журналістів України

Статус журналіста збільшує шанси на звільнення – в цьому переконаний кримський політик і журналіст, заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Наріман Джелял, який провів у російській неволі майже три роки. 19 серпня 2024 року кримського колегу вперше після його звільнення привітали у Національній спілці журналістів України. Участь у зустрічі взяла голова НСЖУ Сергій Томіленко, перша секретар НСЖУ Ліна Куц, секретар НСЖУ і відомий кримський журналіст Микола Семена, представниця штаб-квартири Європейської федерації журналістів Анна Довга, і дружина полоненого українського журналіста Сергія Цигіпи Олена Цигіпа.

– Ваша увага і увага нашого суспільства до долі журналістів, які чинили справжній інформаційний спротив окупантам, які чинили, я можу сказати, подвиг, – це запорука того, що це хоч одне журналістське прізвище додається до списку тих, кого будуть звільняти, – сказав Наріман Джелял.

Наріман Джелял також наголосив, що будь-яка згадка про тих, хто перебуває в російській неволі, додає їм сил триматися.

– Висока оцінка з боку інших людей додає впевненості в тому, що ти все робив правильно, а це допомагає тобі почуватися більш-менш захищеним у

«Від імені всіх ув'язнених журналістів дякую за увагу і підтримку! Не зупиняйтеся та вимагайте звільнення колег! Журналісти важливі! Н. Джелял»

запис у книзі почесних гостей
НСЖУ

тому числі від психологічного тиску, – сказав Наріман-бей. – Бо тобі в неволі завжди кажуть інші в'язні: «Навіщо ти це робив, сидів би тихо – нічого б із тобою не було». Тож людина, яка не має внутрішніх сил, внутрішньої основи, може почати «провалюватися». Це дуже погано. Тому те, що ви робите, – надважливо!

Наріман Джелял наголосив, що увага до осіб полонених журналістів не створює для них додаткові ризики, як дехто вважає. «Повірте, жодних специфічних ризиків для журналістів немає», – сказав кримський колега.

За його словами, російський режим у давно окупованому Криму більш-менш стабілізувався, тоді як на нових

окупованих територіях, зокрема Херсонщини і Запорізької області, є особливо «дикунським».

– Людей, захоплених там, треба рятувати! – наголосив Наріман Джелял.

У своєму останньому слові на суді Наріман Джелял відкрив причину арешту і суду: «Навіщо ти поїхав на «Кримську платформу»? Почувши цю фразу, я одразу зрозумів, чому маю сидіти, закутий у наручники, з мішком на голові, в оточенні співробітників ФСБ, які змушували мене зізнатися щодо участі в підриві газопроводу. Цілком очевидно, що моя поїздка на саміт «Кримська платформа» – лише привід. Якщо не у вересні 2021 року, після повернення з Києва, то в лютому 2022 року, після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, я був би заарештований і зазнав би тих самих протизаконних дій з боку російських спецслужб. Бо, керуючись своїми внутрішніми переконаннями, не мовчав, називаючи суспільно-політичні явища та події, що відбувалися в Криму з 2014 року, своїми іменами. Називайте окупацію «приєднанням», війну – «спецоперацією», а політичні репресії – «правосуддям» – від цього протиправність, а найчастіше і підлість, мерзенність багатьох нинішніх явищ своєї суті не змінює...»

Владислав Єсипенко: «шпигун» з «гранатою» без відбитків пальців...

На так званому «суді» Владислав Єсипенко сказав: «... Я журналіст українського видання і, найімовірніше, співробітники ФСБ хотіли показати, наскільки неприйнятна для них свобода слова. Я вважаю, що погрози й тортури у XXI столітті неприйнятні. У 1937 році кували й розстріляли мого діда. Склалося враження, що в тих чекістів, які були тоді, – у них є онуки, правнуки, які роблять такі самі дії, як їхні діди в 1937 році».

Усі знають, що сталінські репресії 1930-х років, зокрема кривавий терор і репресії 1937-го, особливо жорстокого, року офіційно засуджено ще радянською владою, а їхніх безневинних жертв реабілітовано. Але що їм, розстріляним ще тоді, ця реабілітація? Що вона для їхніх рідних, які в статусі «чесеїр» вже випили всю чашу знущань і переслідувань від російської влади, яка зараз намагається приховати свої злочини та хоче здаватися знову хорошою і благородною? Що воно для них, безневинних, у той час, коли їхні переслідувачі й кати щасливо прожили своє нікчемне життя й не були покарані? Ось саме з цієї причини і з'явилися нинішні сини й онуки тих катів – вони теж стали катами і

знову тортурами вибивають потрібні свідчення...

Загалом справа Владислава Єсипенка з погляду законів дуже проста. І якби суд не був заангажований стороною обвинувачення, воно б провалилося з тріском і ганьбою. Але в усіх політичних справах є цей нюанс: суд грає на стороні обвинувачення, а тому закриває очі на явні проколи, на відсутність доказів, на невідповідність тверджень прокурорів законом, на фальсифіковану експертизу.

Чому Владислава Єсипенка окупаційній владі Криму було необхідно затримати? Бо фрілансер «Радіо Свобода» жив раніше в Криму і добре знав окупаційні порядки. Бо він ось уже 4 роки публікував на сайті Крим.Реалії репортажі з Криму, в яких люди розповідають правду, як їм живеться. А саме правди про життя в Криму Росія й боїться.

Уже кілька тижнів силовики чекали нагоди затримати Єсипенка. І 10 березня 2021 року затримали журналіста після того, як він «засвітився» на тому, що 9 березня знімав на відео покладання квітів активістами української громади Криму до пам'ятника Тарасові Шевченку в Сімферополі...

Ірина Данилович: Росія проти медсестри, або «Freedom is our religion»

Ірина Данилович належить до тих людей, які за рівнем освіти і професійної майстерності, ставлення до обов'язків, громадянської свідомості та активності, почуття гідності та відповідальності, у будь-якій демократичній та цивілізованій країні стали б гордістю суспільства і держави, рушіями прогресу та вдосконалення, одними з найбільш шанованих громадян.

В будь-якій демократичній країні, але не в Росії. В Росії, яка своїх найпотужніших інтелектуалів виганяла «філософськими пароплавами» за кордон, а натомість закликала до управління державою «кухарок», не цінуються ні гідність, ні майстерність, ні чесність. Їх не має російська влада, тому вона вважає, що вони зайві і її громадянам. Тому гідні, майстерні та чесні в Росії

стають першими жертвами диктатури.

Ірина Данилович заявила в останньому слові: «Співробітники ФСБ нашвидкуруч приготували кримінальну справу: підклали в мої речі якийсь вибуховий пристрій, який мені так і не вдалося побачити. Я розумію, що представники прокуратури й суд знають про мою невинуватість, саме тому їх не збентежив той факт, що в обвинувальному висновку немає ніякого розслідування: де я нібито взяла цей пристрій, для чого, що збиралася з ним робити й так далі. Натомість у кримінальній справі цілий том моїх інтерв'ю із посиланнями на інтерв'ю у ЗМІ». Якщо в чомусь Ірина Данилович і винна, то, на погляд ZMINи, лише в тому, що «зберігала та поширювала правду».

Асан Ахтемов: «Жити у Криму і бачити мій народ у розквіті, щасливим, а усі написані вами папери не зламають нас...»

У суді, а в політичному суді, якими є нині практично всі суди в окупованому Криму, і багато які в самій Росії, дуже часто, а взагалі майже завжди, буває так, що за процесуально-судовим кодексом судять начебто злочинця, формально є судді, звинувачення, є прокурори, адвокати, свідки, але усе це – тільки імітація, бутафорія.

Насправді, за логікою, все це не тримається купи, розпадається на друзки, а справжніми суддями виступають ті, хто тимчасово перебуває в клітці, бо їхні виступи, докази і свідчення гострі, логічні, переконливі, неспростовні. Так відбувається, коли зрадники і колаборанти судять патріотів, але справжні судді на таких процесах – це самі «підсудні», і справа тільки в часі.

Сьогодні ті, хто в ролі «суддів» тремтять і фальшивлять, намагаються запроторити в тюрму патріотів, але лиходії усвідомлюють, що прийде час, який буде суддею над ними самими.

Так було і на цьому суді. Вже розглянуто і сфальсифіковано всі «докази», вже десь там пишуть вирок, але на сцену історії виходить сам підсудний, який з перших слів стає суддею над «суддями». ... Заявляю, що сам мотив злочину, що інкримінується нам, абсолютно абсурдний,

як і сам злочин: підриз газогону в кримському селі Перевальному... Сфабрикована кримінальна справа щодо мене та моїх друзів є абсурдною у прямому розумінні цього слова. Оскільки цей газогін, як ми з'ясували в суді, не підключений до приватних домоволодінь, до об'єктів інфраструктури, від місцевого населення скарг також не надходило, їх цікавило лише скупчення людей у формі біля нього. Про який підриз обороноздатності РФ чи заподіяння шкоди об'єктам інфраструктури може взагалі йтися?!

Зі сказаного вище очевидно – навіть придуманий співробітниками ФСБ мотив злочину, що інкримінується нам, сам по собі абсолютно неспроможний. А сфабрикована кримінальна справа щодо мене та моїх друзів є абсурдною у прямому сенсі цього слова... Я не вірю, що комусь, окрім ФСБ, треба було пошкодити цей газогін. Адже саме вони мали для цього цілком очевидний мотив. А саме – посадити за ґрати мого друга, першого заступника голови Меджлису кримськотатарського народу, політолога, професійного журналіста Джелилова Наримана Енверовича.

Бессарабов, Дудка, Штибликов: «Кримські диверсанти» зі страйкбольною зброєю. Хронологія однієї фальсифікації...

У листопаді 2016 року ФСБ РФ заявила про затримання в Севастополі учасників «диверсійно-терористичної групи Голову управління розвідки Міноборони України», які нібито планували «вчинення диверсійних акцій на об'єктах військової інфраструктури і життєзабезпечення півострова Крим».

Затриманими були експерти аналітичного центру «Номос» Дмитро Штибликов, Олексій Бессарабов, Володимир Дудка. Це вже була друга спроба оголосити справу «українських диверсантів».

Кримські журналісти заявляють, що «Штибликов, Бессарабов і Дудка були ідеальними «клієнтами» для ФСБ. Зокрема Павло Лакійчук, експерт Центру глобалістики «Стратегія XXI», який особисто знайомий із затриманими, сказав, що «Діма та Льоша – мої колеги».

Ми служили у Військово-морських силах у різний час. Дмитра я пам'ятаю, коли він після академії прийшов в управління ВМС. Він був дуже помітний: розумний, різнобічно підготовлений, зі знанням англійської та грецької мов.

А Льоша – хлопець молодий. Я пам'ятаю його курсантом Севастопольського військово-морського інституту імені Нахімова. Він служив у Одесі, потім у штабі ВМС. Я пам'ятаю його за публікаціями в журналі «Судноплавство». Тоді я накинув оком на нього й дуже хотів, щоб він працював із нами у центрі «Номос». Але після звільнення в запас він вибрав журналістський шлях, закінчив інститут журналістики у Києві. Більше працював із «Главредом» та інши-

ми виданнями як репортер. Але ми підтримували тісні стосунки... Діма звільнився з військової служби 2003 року, Олексій служив в управлінні штабу ВМС. Після розформування частин, які він опікав як штабний офіцер, він звільнився за станом здоров'я...

2003 року у Севастополі створили центр сприяння вивченню геополітичних проблем євроатлантичного співробітництва «Номос». Ми вивчали проблематику безпеки у чорноморсько-каспійському регіоні, починаючи від військової безпеки, закінчуючи екологічною та енергетичною.

Дмитро Штибликов працював у цьому центрі. Для нього проблема тероризму була дуже болісною. І він активно готував наукову роботу, публікувався у європейських виданнях із проблем міжнародних аспектів боротьби з тероризмом.

Моя особиста думка: після серпневих подій у Криму, коли ФСБ і зганьбилася з фальшивими «диверсантами», мабуть, кримським ФСБ'цям поставили завдання знайти щось «красивіше». І вони «знайшли». Для легенди Дмитро Штибликов – випускник київського загальноосвітнього училища, і на роль головного терориста він дуже підходить.

Росіянам було ще потрібне джерело боеприпасів та вибухових пристроїв. На цю роль вони підшукали Володимира Дудку, який вивчав розмінування та контактував із Дмитром. Ну, а Олексія прив'язали до них, бо гурт із двох «бандитів» – це ж мало».

Сергій Цигіпа: «Я патріот своєї країни. Я робив те, що вважаю за потрібне. Ви викрали мене з моєї країни...»

Активіста та журналіста з Нової Каховки Сергія Цигіпу так званий «Верховний суд» Криму засудив до 13 років ув'язнення в колонії суворого режиму, звинувативши його у шпигунстві за статтею 276 КК РФ.

Його дружина Олена Цигіпа заявила журналістам: «Людину судили за абсурдними звинуваченнями у «шпигунстві». Сергій був і залишається патріотом своєї країни. Він живе на своїй землі. Яке росіяни мали право його викрадати? Та ще й судити за абсурдними звинуваченнями? Вони вдерлися до України, викрали людей з іншої держави, катували їх та бивали. Вони тут роблять все, що їм заманеться. І за усім цим мовчки спостерігає весь світ – ООН, Червоний Хрест та інші організації. Вони просто розводять руками й кажуть, що нічого не можуть зробити».

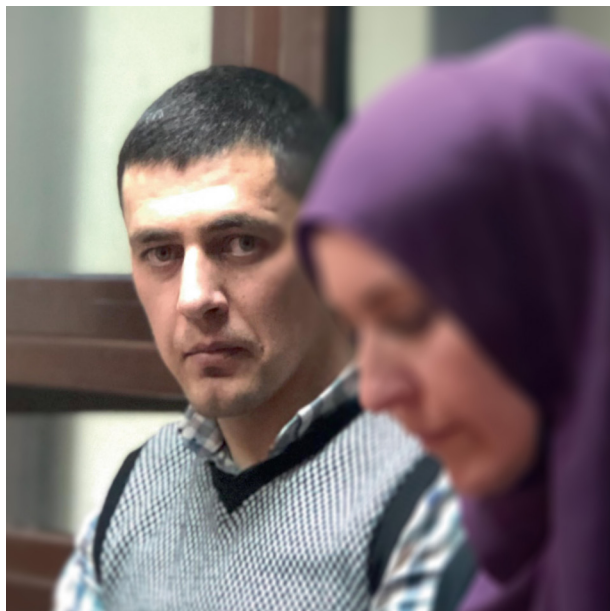
За словами Олени, попри вирок, вона й далі боротиметься за чоловіка й подаватиме апеляцію. Під час судового засідання 4 жовтня 2023 року прокурор вимагав позбавити волі Сергія Цигіпу на 19 років, але після тривалого обговорення термін зменшили до 13 років. «Я розумію, що окупанти навмисно проводять показові суди для залякування людей, які залишилися в окупації. Щоб вони їм не чинили опору, не допомагали ЗСУ, не надавали жодної інформації про локації росіян. Таким чином вони хочуть, щоб українці «сиділи тихо». Адже на окупованих територіях залишилися люди, які вірять у те, що їх визволять». Вона наголошує на тому, що Сергій відмовився визнати свою провину. У своєму останньому слові він заявив: «Я патріот своєї країни. Я не визнаю своєї провини».

Амет Сулейманов: громадянський журналіст зі списку Гафарова-Ширінга

Громадянський журналіст Амет Сулейманов є фігурантом третьої бахчисарайської «Справи «Хізб ут-Тахрір», політичної партії, забороненої в Росії. Під приводом участі в ній росіяни фабрикують справи проти кримських татар, які не сприйняли окупацію півострова й намагаються боротися з режимом. 29 жовтня 2021 року Південний окружний військовий суд Ростова-на-Дону ухвалив йому вирок – 12 років позбавлення волі в колонії суворого режиму.

Разом із ним до тривалих строків ув'язнення засудили Сейтумера Сейтумерова – 17 років, Османа Сейтумерова – 14 років, Рустема Сейтмететова – 13 років, але Сулейманов був єдиним з фігурантів, хто під час розслідування та суду перебував під домашнім арештом через стан здоров'я. Він страждає на артеріальну та мітральну недостатності, лікарі рекомендували йому заміну серцевого клапана. Чоловік потребує постійного медичного догляду. Захворююваність Амета входить до урядового переліку захворювань, наявність яких перешкоджає утриманню під вартою. Але це не аргумент для окупантів. 5 квітня 2023 року російські силовики забрали Амета з дому для відбування покарання, оскільки вирок набрав чинності. Рідні переконані, що перебування чоловіка за ґратами може стати для нього смертним вирок.

Наріман Мемедемінов: «Мене тоді під дулом автомата вивезли з дому...»

З початку 2014 року на півострові розгорнулася масштабна кампанія з викорінення незалежних ЗМІ. У межах цієї роботи на території Криму заблоковано трансляцію українських ефірних телеканалів та радіо, перший кримськотатарський телеканал АТР був змушений переїхати на материкову частину України, заблоковано доступ до багатьох інтернет ресурсів. Деякі журналісти були засуджені, багатьом заборонили в'їзд до Криму.

На тлі цих репресій у Криму сформувався інститут громадянської журналістики. Звичайні громадяни, небайдужі до подій, що відбуваються навколо них, почали активно використовувати соціальні мережі та публікувати свої матеріали, які стали єдиним незалежним джерелом інформації у Криму. Наріман Мемедемінов стояв біля джерел громадянської журналістики в Криму. Він з 2014 р. вів активну правозахисну діяльність. І неодноразово зазнавав репресій. В російському суді Наріман Мемедемінов заявив:

«Я, Мемедемінов Наріман Ібраїмовіч, кримський татарин, мусульманин, громадянин України, вимагаю: 1. Припинити брехати, називаючи це кримінальною справою, і нарешті називати це політично мотивованим переслідуванням. 2. Зупинити судове провадження щодо мене, зняти

всі обвинувачення і звільнити, виправдавши повністю. 3. Офіційно вибачитися перед моєю матір'ю, родиною й родичами. 4. Принести офіційні вибачення всьому кримськотатарському народу, який огульно звинувачують, заарештовуючи й переслідуючи мене й мені подібних соціально-політичних людей...»

Наріман Мемедемінов (2019 рік): «Лише тому, що ми соціально позитивні, щирі, що ми відгукнулися на біди свого народу і хотіли донести всім іншим, усьому світу про те, що безпосередньо відбувається в Криму після 2014 року, коли мусульманський кримськотатарський народ почали звинувачувати в тероризмі, екстремізмі, навішувати нові ярлики, чергові ярлики терористів, екстремістів...»

І лише за цю позицію, за ці добрі, щирі та правильні дії ми сьогодні знаходимося, зокрема, я перебуваю за ґратами, я вигнаний із Криму та перебуваю на території Російської Федерації – зокрема в Ростові. І Всевишній Аллах нехай прийме всі добрі діяння мого джамаату та всіх мусульман... Ні в кого немає жодного права сьогодні говорити про мій народ: «терористи, екстремісти», бо це також брехня. І наші діти, діти всіх кримських політв'язнів знатимуть, що їхні батьки – не зрадники своєї культури, своєї основи, своєї релігії!»

Ремзі Бекіров: «Тюрма в Красноярську – помста за вільнодумство і журналістику»

28 березня 2019 року Ремзі Бекірова заарештували на другий день після того, як у домівці провели обшук. Його обвинуватили не в тому, що він був громадянським журналістом, бо ніде в світі, крім Криму, це не злочин. Тому окупанти підступно фальсифікували «дело» про «тероризм» за справою «Хізб ут-Тахріру». Йому висунули сфабриковане обвинувачення в організації діяльності терористичної організації та в приготуванні до захоплення влади. 10 березня 2022 року його засуджено до 19 років ув'язнення. Сам Ремзі сказав про це так: «Росія переслідує кримських татар, кримських мусульман за їхнє інакодумство. За нехтї думати так, як говорить влада, за нехтї бути рабами на своїй землі. А ще плюс до цього, за версією слідства, мій злочин у тому, що я насмілювався висвітлювати це беззаконня, ставши спершу громадянським

журналістом, а згодом професійним кореспондентом».

З останнього слова Ремзі Бекірова в суді: ... Ми сьогодні вкотре стали розмінною монетою в геополітиці, а також вкотре бачимо, що Крим хочуть бачити без кримських татар! Адже трагічна історія мого народу почалася не в 2014 році і навіть не в 1944. Все почалося в далекому 1783-му, коли, порушуючи всі договори та обіцянки, Катерина II анексувала Крим... Боротьба за своє право зберегти свою ідентичність, за те, щоб не бути рабами у себе на Батьківщині, й привела мене та 24 моїх друзів сюди – на лаву підсудних. Річ у тім, що РФ сильно боїться активних, непідконтрольних владі людей, нехай вони навіть не порушують закони... О мій багатостраждальний, непокірний, волелюбний народі! Не здавайтесь!

Осман Аріфмететов. «Щедра» російська тюрма – сумарно їх засудили до 1300 років ув'язнення...

Американський філософ, політичний економіст та публіцист японського походження Френсіс Фукуяма написав листа заарештованому у «справі кримських мусульман» громадянському журналісту Осману Аріфмететову. Як пише Центр прав людини ZMINA, у своєму листі Аріфмететову автор «Кінця історії» пише, що Крим став жертвою російського реваншизму та територіальної агресії.

«Росія боїться демократичної України: якщо Україні вдасться перейти до ліберальної демократії, це підірве настрій Росії щодо України та регіону загалом. (...) Ситуація в Криму була невід'ємною частиною цієї боротьби. Журналісти, подібні до вас, відіграли важливу роль у збереженні правди, оскільки Росія й далі затьмарює медійну сферу дезінформацією... Ви були одним із перших громадянських журналістів, які висвітлили цю ситуацію 2015 року. Через ваш сміливий репортаж ми знаємо про затримання та ув'язнення Біяла Аділова та Тимура Ібрагімова, двох ваших колег-журналістів, і соромно, що служби безпеки ув'язнили вас у в'язниці аналогічним чином...» – написав філософ.

Руслан Сулейманов: «Я правнук та внук депортованих, син народжених у депортації, сам народився у депортації, і сьогодні знову в депортації...»

26 березня 2019 року російські прикордонники затримали активіста на адміністративному кордоні «Каланчак», протримавши його 7 годин та зіпсувавши йому паспорт.

27 березня 2019 року його заарештували. 27 березня 2019 року у тимчасово окупованому Криму в мікрорайонах Кам'янка та Стrogанівка міста Сімферополь одночасно пройшли наймасовіші обшуки у будинках кримських татар. Слідчі дії закінчилися затриманням за звинуваченням у тероризмі.

Пізніше Південний окружний військовий суд визнав ряд підсудних винними у терористичній діяльності та спробі захоплення влади. 47-річного будівельника Енвера Аметова та 54-річного будівельника Яшара Муєдінова засудили до 13 років колонії суворого режиму, громадських журналістів Руслана Сулейманова, 43-річного помічника кухаря Рустема Шейхалієва та 37-річного викладача математики та інформатики Османа Аріфмететова засудили до 14 років.

Підсудні винними себе не визнали і вважають переслідування політичним. У «Кримській солідарності» вказують, що кримінальна справа проти

кримських татар ґрунтується на «доказах», що назбиралися за кілька років переслідування: аудіо- та відеозаписах релігійних бесід, які підслуховувала ФСБ, на свідченнях прихованих свідків, яких неможливо ідентифікувати, представників спецслужб, понятих та на експертних висновках Міжрегіонального центру експертизи та оцінки в Казані, що протягом багатьох років працює на ФСБ.

Руслана Сулейманова правозахисний центр «Меморіал» (росія) визнав політичним в'язнем. У той самий час допитані в суді свідки захисту показали, що Руслан Сулейманов та інші підсудні не робили дій терористичного, насильницького характеру, зокрема, спрямованих на захоплення влади або зміну конституційного ладу РФ, не брали участі в будь-яких терористичних організаціях, навпаки, охарактеризували кожного з них виключно з позитивного боку – як порядного сім'янина, людину добру, тактовну, що шанобливо ставиться до людей незалежно від їхньої національної чи релігійної приналежності, готову прийти на допомогу в скрутну хвилину. Кожного з підсудних охарактеризовано як відповідального працівитого громадянина.

Сейран Салієв: «Мені так тепло від того, що в колонії мене називають Кримом. Це певний зв'язок із Кримом...»

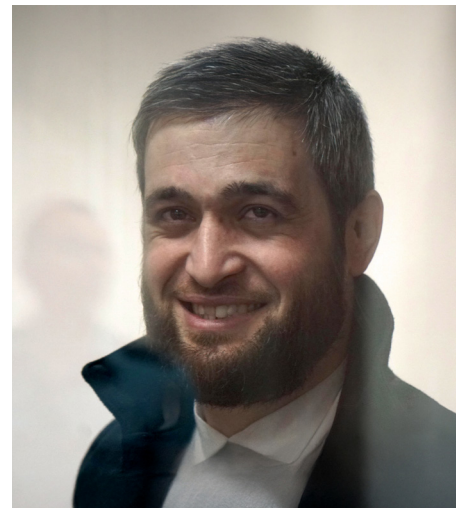
«Ми нарешті повернулися додому і тільки-но почали облаштовуватися – якихось 30 років минуло, – як знову все це з нами відбувається, – зітхає Зодіє Салієва. – Нас знову позбавляють дому: або ти маєш прогнутися, або виїхати з Криму, або ж готуватися до арештів, суду і довгих років у російських колоніях. Це та ж депортація, просто тиха, без вагонів...».

17 травня 2001-го в селищі Холмовка, що в Бахчисарайському районі Криму, починається урок російської мови та літератури.

Вчителька попереджає старшокласників: «Завтра 18 травня, багатьох кримських татар не буде в школі, тому

контрольну перенесемо», – говорить вона. Хтось з учнів запитує: «Так, а що за свято, що їх не буде?» Вчителька пояснює: це не свято, у цей день кримські татари збираються на жалобний мітинг – в пам'ять про примусову депортацію. Після цього повертається до уроку, але за кілька хвилин із притиском додає: «Їх вислали, бо вони були зрадниками».

Із-за парти встає 15-річний Сейран Салієв. У нього вдома – бабуся й дідусь, які пережили депортацію. Його батьки народилися в депортації й все життя мріяли повернутися до рідного Криму. Він каже: «Це – неправда».

Сервер Мустафаєв: «Неможливо залишатись глухим і сліпим за очевидної несправедливості, яка є ніщо інше, як беззаконня...»

21 травня 2018 року після обшуків силовики заарештували Сервера Мустафаєва та Едема Смаїлова. 16 вересня 2020 року у Південному окружному військовому суді в Ростові-на-Дону Сервера Мустафаєва засудили до 14 років позбавлення волі. 14 березня Апеляційний військовий суд у місті Власіха під Москвою практично в повному обсязі відмовив захисту в задоволенні скарг і залишив вирок в силі. Йому інкримінували причетність до діяльності в Криму забороненої в Росії партії «Хізб ут-Тахрір». На думку правозахисників, членів організації переслідують не за підготовку державного перевороту та тероризм, як пишуть у вироках судів, а за публічні акції прихильників партії проти політичних репресій у Криму, системну критику російської влади та масову нелояльність серед кримських татар у відповідь на анексію Криму в 2014 році...

Марлен Асанов: **«Ти добрим гостем до нас увійди, – а підеш уже добрим другом!»**

У 2002 році в Бахчисараї Марлен Асанов заснував караван-сарай «Салачик». Це кримськотатарський культурно-етнографічний центр, що складається з комплексу архітектурних споруд, призначених для розміщення та відпочинку мандрівників та гостей. ФСБ провела обшук у караван-сарай «Салачик». Його черга прийшла 12 жовтня 2017 року. Були заарештовані жителі Бахчисараю Тимур Ібрагімов, Марлен Асанов, Мемет Белялов, Сейран Салієв, Сервер Зекір'єв та Ернес Аметов. ФСБ інкримінувала їм участь у терористичній організації. Марлена Асанова звинуватили за ч. 1 ст. 205.5 («Організація діяльності терористичної

організації», що передбачає кару до довічного позбавлення волі), ч. 1 ст. 30 та ст. 278 КК РФ («Приготування до насильницького захоплення влади» (до 10 років позбавлення волі). Айше Асанова розповідає, що вони з чоловіком були свідомі всіх ризиків його активної громадянської позиції і його діяльності як громадянського журналіста, але про те, щоби виїхати з Криму в якесь безпечне місце, навіть не йшлося. Коли хтось із друзів чи рідних просив Марлена бути обережним, подумати над виїздом з півострова, Асанов завжди відповідав: «Як я можу залишити свій народ? Як я зможу десь спокійно жити, знаючи, що мій народ страждає?».

Рустем Шейхалієв: «Роблячи репортажі, доносив істину усьому світу, тому ми ніколи не опустимо голови, нам немає чого соромитися...»

Рустема Шейхалієва заарештували за необґрунтованими звинуваченнями 27 березня 2019 року, після того як одночасно в мікрорайонах Кам'янка і Строганівка міста Сімферополь, в оселях кримських татар, пройшли наймасовіші обшуки в Криму з подальшим затриманням. Йому ставиться в вину «участь у діяльності терористичної організації».

Після 2014 року Рустем не захотів стояти осторонь подій в окупованому Криму. Взяв у руки телефон, штатив – і почав знімати незаконні арешти, відвідував та фільмував суди над кримськими татарами, писав про це тексти. Після затримання, у своєму листі Рустем написав, що заходив в ролі обвинуваченого в той самий зал Північно-Кавказького військового окружного суду, в який колись вперше зайшов як громадянський журналіст:

«У нього був внутрішній покликання, за яким він ішов. Він не боявся, хоча я завжди хвилювалася за нього. Казала йому: «Може, не підеш?». На що він відповідав: «Якщо я не піду, той не піде, то хто допомагатиме? Так не можна, треба йти». У нього не було спеціальності журналіста, він був далекий від цього до окупації. Раніше не вмів фотографувати та правильно виставити кадр. Але потім втягнувся і навчився всього», – розповідає Суріє.

Південний окружний військовий суд у російському Ростові-на-Дону 24 листопада виніс вирок п'ятьом кримським татарам у справі кримських мусульман. Громадянського журналіста Рустема Шейхалієва суд засудив до 14 років колонії суворого режиму.

Тимур Ібрагімов: «Я не терорист і не загарбник, я в чужу країну не вдирався і псевдореферендуми не проводив, не викрадав людей...»

11 жовтня 2017 року в Бахчисараї співробітники ФСБ затримали шістьох кримських татар: Тимура Ібрагімова, Марлена (Сулеймана) Асанова, Мемета Белялова, Сейрана Салієва, Сервера Зекір'яєва та Ернеса Аметова. 21 травня 2018 року були затримані у своїх будинках та заарештовані в межах цієї ж кримінальної справи Едем Смаїлов та Сервер Мустафаєв. За версією слідства, провина затриманих кримських татар полягала в причетності до діяльності ісламської політичної організації «Хізб-ут-Тахрір» у Криму.

16 вересня 2018 року Південний окружний військовий суд у російському Ростові-на-Дону оголосив вирок затриманим у межах цієї справи кримським татарам. Так, Марлену Асанову присудили 19 років колонії суворого режиму, Мемету Белялову – 18, Тимурі Ібрагімову – 17 років, Сейрану Салієву – 16, Серверу Мустафаєву – 14, Серверу Зекір'яєву – 13, Едему Смаїлову – 13.

Усі підсудні відкидають звинувачення в тероризмі й стверджують, що їх переслідують за політичними та релігійними мотивами. З останнього слова Тимура Ібрагімова на суді: «...Як тільки ми облаштували свій побут і почали спокійно і мирно жити, так з 2014 року,

як вірусна інфекція, в Крим знову заявляється Російська Федерація, і відразу після окупації, провівши псевдореферендум, до будинків кримських мусульман знову постукало лихо. На цьому спокійні дні для жителів Криму скінчились. На півострів повернулися всі ознаки російської присутності, а саме масові стеження, зникнення людей, залякування населення, терор і нечувані терміни за інакодумство та активну громадянську позицію. Ні про яку свободу слова та права в цій державі й мови не може бути. Особисто я в цьому багато разів переконався. Свобода в цій країні на сьогоднішній день – лише брехлива етикетка, яку уряд цієї держави намагається показати усьому світу. Це, на жаль, ілюзія...

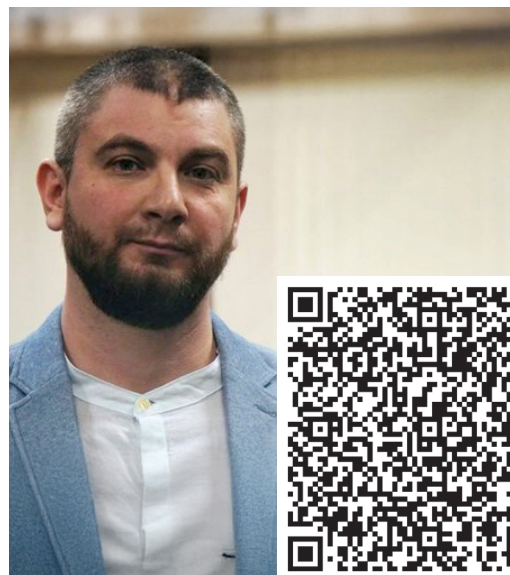
Суди та судді прикривають та сприяють роботі спецслужб щодо викорінення інакодумців. Такі суди більше схожі на цирк чи спектакль, де імітують рівноправність сторін тощо. Я такого лицемірства ще в житті не бачив... Я, Ібрагімов Тимур Ізетович, батько чотирьох малолітніх дітей, інвалід 3 групи по зору, добропорядний мусульманин і сім'янин, сьогодні перебуваю в цьому "акваріумі", не вчинивши жодного злочину...

Ернес Аметов: «Сьогодні ви чините свій суд, а Господь нехай звершить свій...»

В жовтні 2017 року російські силовики провели в його оселі обшук, завдавши психологічної травми малолітнім дітям. Аметов був затриманий разом з 5 іншими кримськими татарами, серед яких ще 3 були громадянськими журналістами – Сейран Салієв, Марлен Асанов та Тимур Ібрагімов. 3 роки слідства та судових розглядів кримський мусульманин провів у слідчих ізоляторах Криму та Ростова-на-Дону. Аметову висунули сфабриковане обвинувачення в діяльності терористичної організації. 2020 року його виправдали та звільнили в залі суду через відсутність доказів. Це був перший подібний випадок у «справах Хізб-ут-Тахрір» не лише в Криму, а й на території Російської

Федерації. Однак у березні 2022 року апеляційний суд переглянув рішення Південного окружного військового суду та надіслав справу на новий розгляд. 29 грудня 2022 року повторним судом Ернеса Аметова засудили до 11 років ув'язнення у колонії суворого режиму.

«Людині мозок був даний для того, щоб вона з'являла, аналізувала інформацію. Ось чим я займався. Якщо це злочин, то вибачте, я тоді не знаю, як мені жити, якщо мені навіть з'являти інформацію не можна. Бути середньостатистичним, не висувати голови більш, ніж потрібно в цій країні?», – заявив Ернес Аметов у вересні 2020 року.

Вілен Темер'янов: «Журналістика – не злочин. Я не винен. Вимагаю зняти звинувачення і звільнити з-під варти...»

Те, що відбувалося у Криму, не подобалося Віленові. Чоловік почав відвідувати судові засідання у справах політичних в'язнів і почав висвітлювати ці події, щоб більше людей дізналося про несправедливість на тимчасово окупованому півострові: «Завжди говорив, що мало хто знає правду, тому намагався брати участь у різних процесах й максимально інформувати людей».

Окупанти почали переслідувати Вілена Темер'янова за його журналістську діяльність з початку його роботи. Це траплялося неодноразово. Чоловік був кореспондентом сайтів Ggani.ru та «Кримської солідарності».

З обшуком російські силовики увірвалися в будинок Вілена Темер'янова 11 серпня 2022 року о 4-й годині ранку. До оселі Темер'янових зайшли слідчий, фахівець із комп'ютерів, двоє свідків та ще п'ять невідомих людей в балаклавах. Обшук тривав кілька годин і закінчився близько 8-ї ранку. Люди у балаклавах дивилися, що є в шафах, диванах, переглядали документи...

Адвокат Еміль Курбедінов: «Вілен Темер'янов з кінця 2019 року займався громадянською журналістикою та брав участь у створенні медіаконтенту на сторінці правозахисного руху «Кримська солідарність». Він регулярно знімав суди з політично мотивованих справ, працював у залі судових засідань і вів текстові транс-

ляції. Його відео- та фотоматеріали використовували професійні редакції. 2020 року Вілен отримав прескарту інтернет-видання Грани.ру».

За підсумками обшуків затримано шість осіб. Окрім Вілена Темер'янова, серед затриманих також були Енвер Крош, Сеїт'яг Аббозов, Мурат Мустафаєв, Едем Бекіров та Рінат Алієв. Усім затриманим приписують статтю 205.5 КК РФ – організація або участь у діяльності терористичної організації.

Суддя Михайло Білоусов обрав журналістові запобіжний захід у вигляді взяття під варту спочатку до 10 жовтня 2022 року. Вілена Темер'янова звинуватили в участі у терористичній організації «Хізб ут-Тахрір». Адвокат Марлен Халіков каже, що Вілен не визнає своєї провини й не згодний зі звинуваченням.

Елмаз Темер'янова розповідає: «Справу Вілена розглядає Південний окружний військовий суд Ростова-на-Дону. Колегія із трьох федеральних суддів, головує суддя Тимур Машуков. Зараз проходить типова стадія допиту прихованих свідків під псевдонімами Гафаров Д. та Мустафаєв М. Так завжди роблять кримські суди, які фальсифікують справи кримських татар. Останнє судове засідання було 7 вересня 2023 року. Наступне засідання призначено на 10 жовтня 2023 року.

На судових засіданнях маса порушень – суддя відмовляє сторони захи-

сту у всіх клопотаннях. А усі клопотання прокурора суддя приймає.

Доказова база проти Вілена ґрунтується лише на «свідченнях» прихованих свідків, однак вони не можуть відповісти на елементарні питання, а також на книгах, які були підкинуті. На аудіозаписі, зробленому таємно в мечеті, нема ані слова про тероризм, розмова йде лише на релігійні теми.

Самопочуття Вілена більш-менш нормальне. Є проблема із зубами та шлунком. У в'язниці адекватного лікування не надається, ліків немає. Усі свої права обстоювати дуже складно. На суді Вілен наполягає на тому, що звинувачення є надуманим і не відповідає його способу життя, що справа політично мотивована. Вимагає припинити звинувачення та звільнити із зали суду».

«Враховуючи, що як доказ версії звинувачення фігурує аудіозапис розмов кримських татар у мечеті за 2015 рік, то складно думати, що ФСБ має якийсь реальне підґрунтя звинувачувати Вілена Темер'янова в терористичній діяльності. Сім років він жив вільно, у 2019 році зайнявся активізмом та громадянською журналістикою, і ось раптом у 2022 році він стає «потенційно небезпечним» і його вирішують затримати. Сам Вілен пов'язує це зі своєю діяльністю на захист раніше заарештованих політичних ув'язнених Криму», – акцентує Еміль Курбедінов.

**ДАР'Я СВИРИДОВА, ПАРТНЕРКА АО "AZONES",
ЕКСПЕРТКА КОАЛІЦІЇ "УКРАЇНА. П'ЯТА РАНКУ"**

**СЕРГІЙ ЗАЄЦЬ, АДВОКАТ,
ГО "ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ"**

Вони борються за право казати правду...

Окупація Кримського півострова з самого початку у 2014 році супроводжувалась захопленням інформаційного простору та тотального витіснення незалежних та нелояльних до російської влади ЗМІ та журналістів. Це відбувалося одночасно в фізичному та юридичному аспектах: через захоплення обладнання і приміщень медіа, шляхом обмеження діяльності тих, хто не пройшов перереєстрацію відповідно до протиправно поширеного на окуповану територію законодавства РФ, не отримав акредитації або необхідних ліцензій. Також з початком окупації було розгорнуто показові переслідування всіх, хто відкрито назвав окупацію окупацією та не визнавав законність російської присутності в АР Крим та м. Севастополь. З часом інтенсивність таких переслідувань

лише зростала. Для російської влади важливо було зробити ці переслідування показовими, аби це впливало також і на тих осіб, хто не потрапив під репресії безпосередньо. Це стало інструментом залякування всього населення, аби ніхто не хотів бути наступним, кого зачепить машина репресій. Журналісти в цьому сенсі – ідеальна ціль. Переслідування журналістів, з одного боку, знищувало острівець противу окупації, а з другого – через їхню публічність ставало широко відомим.

Навряд чи можна сказати, що в умовах збройного конфлікту життя або права саме журналістів або громадських активістів підлягають більшому захистові, аніж життя інших цивільних осіб. Виходячи з абсолютної цінності людського життя, не можна цінувати життя одних людей

більше за інших з огляду на їхній фах або рід занять.

Проте журналісти значно більше претендують на користування правом на свободу вираження поглядів, аніж пересічний громадянин. Таке право передбачене статтею 10 Європейської конвенції про захист прав людини (ЄКПЛ) та статтею 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (МПГПП). Тому, насамперед, ми маємо більшу «концентрацію» порушень або більшу ймовірність порушення свободи вираження поглядів стосовно тих, хто професійно або системно залучений до такої професійної діяльності.

Увага до журналістів або активістів та дотримання їхніх прав також обумовлена інтересами самого суспільства. Вони є «сторожовими псами демократії». Обмеження свободи

слова часто передують обмеженню інших прав людини, зростанню внутрішніх проблем у суспільстві і є індикатором загрози демократії і верховенству права. Отже, коли йдеться про журналістів або активістів, реакція є і має бути більш чутливою, аніж у випадку вираження поглядів випадковою людиною щодо випадкової проблеми.

Значення також має зміст того, про що говорять або пишуть журналісти: проблеми демократії, верховенства права, політичної корупції, порушення прав людини та інші подібні є більш вагомими у порівнянні з питаннями бізнесу, скандалами щодо знаменитостей, побутовими проблемами або приватними конфліктами. Гострі теми, які зачіпають проблеми суспільства в цілому, можуть викликати більшу агресію з боку влади, яка є відповідальною за все, що коїться. У випадку окупації Кримського півострова – порушення тем спротиву під час його окупації, добровільності так званого “приєднання” Криму до Росії, незгоди з агресивною політикою РФ щодо України, переслідувань окупантом українців та кримських татар тощо.

В контексті журналістської діяльності переслідування нерідко пов'язані з поглядами і переконаннями, яких дотримується сам журналіст або щодо яких він виступає рупором. Отож у випадку журналістів вони можуть зазнавати не лише прямого втручання в їхні права за статтями 10 ЄКПЛ або ст. 19 МПГПП, але також провокувати на порушення інших «неспецифічних» прав, таких як право на особисту свободу, право на справедливий суд, піддаватися прямій чи непрямій дискримінації.

В контексті російської окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, яка триває з 2014 року, та повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року журналісти потрапили в зону підвищеного ризику. Навіть якщо відсторонитися від питання про порушення міжнародного права, сам факт встановлення російської влади на території Кримського півострова є наріжним питанням, яке стосується життя населення півострова.

Статус громадян України і корінних народів, легітимність російських дій і рішень щодо майнових, соціальних, культурних та інших прав, обмеження прав та діяльності окремих релігійних спільнот або органів самоврядування корінних народів, суттєві зміни побуту та життя цивільного населення та проблеми, що стали наслідком окупації – це питання, сама згадка про які дратувала окупаційну владу. І з цим пов'язані перші переслідування журналістів і активістів на території півострова. Серед них, фактична помста за публічну послідовну позицію підтримки територіальної цілісності України журналіста, публічного діяча та першого заступника Меджлісу кримськотатарського народу Нарімана Джеляла. Арешт та кримінальне переслідування за надуманими підставами журналіста незалежного медіа Радіо Свобода Владислава Єсипенка, працівників аналітичного центру “Номос” (Штиблєков, Дудка, Бесарабов). Окремо варто згадати системне переслідування окупантом кримськотатарських активістів та громадських журналістів ініціативи «Кримська солідарність» – Сервера Мустафаєва, Сейрана Салієва, Ремзі Бекірова та багатьох інших. Для абсолютної більшості таких переслідувань окупаційна влада використовує надумані приводи та фальсифіковані “докази”, нерідко отримані від самих затриманих журналістів під примусом та катуваннями.

Ще більш ризикованою стала діяльність активістів і журналістів після 24 лютого 2024 року. Увага до тих чи інших подій навіть без наміру передачі їх українським спецслужбам вже стала сприйматися російськими спецслужбами як загроза. Так само, як загрозу вони стали сприймати будь-які повідомлення про злочини, які вчиняють російські військовослужбовці під час так званої «спеціальної військової операції» в Україні. Зокрема, був ухвалений закон про відповідальність за дискредитацію російської армії. Російська пропаганда одразу позначила його як «закон про фейки», резюмувавши, що будь-яка негативна інформація про російську армію є неправдою (фейком).

Після повномасштабного вторгнення Кримський півострів Росія використала не лише як плацдарм для військових операцій, але й як місце для вчинення репресій щодо журналістів і активістів з нових окупованих територій, зокрема на півдні України. Будучи не в змозі придумати спротив цивільного населення та організувати діяльність “влади” в окупованій частині Запорізької або Херсонської областей, російські спецслужби викрадають і переміщують нелояльних громадян з цих територій до окупованого півострова. Там їм простіше організувати імітацію «суду над злочинцями». До прикладу, варто загадати затримання, кримінальне переслідування та незаконне засудження активіста й журналіста з Нової Каховки Сергія Цигіпи.

Все це тягне за собою порушення цілого комплексу прав таких осіб: до них застосовуються тортури, їх викрадають і утримують incommunicado (без зв'язку з зовнішнім світом), до них не допускають незалежних захисників, так звані судові процеси над ними позбавлені бодай найменшого шансу на виправдання тощо. Втручання у свободу вираження поглядів на цьому фоні є ледь не найменш значущим наслідком для цих людей. Проте саме їхня діяльність як журналістів або громадських активістів є першопричиною цих репресій держави-окупанта.

Зробивши будь-яку нелояльність для наших громадян в окупації фізично небезпечною, Росія майже знищила незалежну журналістику і правозахист на Кримському півострові. Це призвело до того, що з окупованої території надходить здебільшого та інформація, яка відповідає офіційній російській пропаганді. За цією завісою відбуваються інші численні воєнні злочини та порушення прав людини, про які вже мало хто зараз може розповісти. Тим більш вагомою є мужність тих громадян, хто знаходить в собі сили знехтувати загрозами й далі боротися, зокрема й за право казати правду.

**У фокусі – Крим.
Судилиця над
правдою в Криму
Історії 20 українських
журналістів, які зазнали
російських репресій**

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 27-а,
м. Київ, 01001

E-mail: spilka@nsju.org
www.nsju.org

Видавець:
Національна спілка
журналістів України

Над випуском працювали:
Микола Семена, Сергій
Томіленко, Наталія
Євдокименко, Олена
Букраба, Юрій Михайліченко,
Сергій Шевченко

Дизайн і верстка:
Іоланта Філенко

Фото:
Національна спілка
журналістів України;
рух «Кримська солідарність»

Партнер проєкту
CIVIL RIGHTS DEFENDERS

РОСІЯНИ ВБИВАЮТЬ ЖУРНАЛІСТІВ

ЗЛОЧИНИ РОСІЇ ПРОТИ СВОБОДИ СЛОВА В УКРАЇНІ ТРИВАЮТЬ ЩОДНЯ

Є свідчення про умисні вбивства, незаконні арешти, викрадення, катування журналістів, про обстріли редакцій. Щодня медійники ризикують життям.

Національна спілка журналістів України збирає свідчення журналістів, аби російські воєнні злочинці були покарані.

Створено в рамках проєкту “Підвищення обізнаності цільових груп в Україні та за кордоном про російські воєнні злочини проти журналістів у 2024 р. і збільшення суспільного тиску для звільнення полонених журналістів”, що реалізується Національною спілкою журналістів України за підтримки шведської неприбуткової організації “Civil Rights Defenders”.

Скануйте QR-код, щоб читати історії на сайті НСЖУ

Скануйте QR-код, щоб дивитися історії на YouTube